

УДК 159.9:23/28

Якушенко С.С.,*магістр релігієзнавства, Національний університет «Острозька академія», м.Острог, Україна*

ХРИСТІЯНСЬКА ПСИХОЛОГІЯ – ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ АНТИНОМІЙ ПІД ЧАС РЕАБІЛІТАЦІЇ ЛЮДЕЙ ІЗ АДИКТИВНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

У статті розглянуто питання формування парадигми християнської психології, як одне із складових загальної психології; її практичне застосування в процесі реабілітації людей з адиктивною поведінкою.

Ключові слова: *гріхопадіння, соціальні зв'язки, антиномії, метод, теоцентризм, антропоцентризм, залежність, реабілітація.*

Якушенко С.С. Христианская психология – особенности решения проблемы антиномий во время реабилитации людей с аддиктивным поведением

В статье рассматривается вопрос формирования парадигмы христианской психологии, как одной из составляющей общей психологии; ее практическое применение в процессе реабилитации людей с аддиктивным поведением.

Ключевые слова: *грехопадение, социальные связи, антиномии, метод, теоцентризм, антропоцентризм, зависимость, реабилитация.*

Yakushenko S.S. Christian Psychology – peculiarities of the solving issue of the antinomies during the rehabilitation of people with addictive behavior

The article deals with the issues of formation of a paradigm of Christian psychology, as a component of general psychology. Its practical application in the rehabilitation of people with addictive behavior is analysed.

Key words: *fall, social networks, antinomy, method, theocentrism, anthropocentrism, dependence, rehabilitation.*

Бог створив людину за образом і подобою Своєю. Але в результаті гріхопадіння властивості, успадковані від Бога, були втрачені або спотворені гріхом. Проте деякі особливості подоби Бога у людини все-таки залишилися незмінними, наприклад: здатність мислити, свобода волі, вічність душі тощо. Але є ще одна властивість, якій поки що ми не завжди надаємо відповідної уваги. Бог єдинородний у Своему роді [1 Ів.1: 18]. Тобто Він єдиний і неповторний. Цей образ відбивається в кожній людині індивідуальністю з притаманними тільки їй одній певними рисами характеру, світоглядом, смаком і т.д.

До гріхопадіння в цьому різноманітному суспільстві взаємини будувалися за принципом теоцентризму, на основі любові до Бога та до ближнього свого [1 Мт.22: 37-39]. Такий устрій відносин між людьми був гарантією гармонійного устрою соціальних взаємозв'язків, спрямованих на діалектичну взаємодію. Вектор реалізації свого життєвого призначення людина розуміла як творення блага для ближнього свого. (Про суть божественної концепції устрою конструктивних відносин у бутті людини Ісус Христос особливо яскраво констатує в 5-7 розділах Євангелія від Матвія).

Але людина, скориставшись свободою волевиявлення, вибрала іншу модель ладу соціальних зв'язків. Принципова схема взаємин, запропонована сатаною, будується на антропоцентричних принципах. Тобто егоїзм став концептуальним чинником, який руйнує соціальні зв'язки в житті людини. «І сказав змії до жінки: Умерти не вмерете; Але знає Бог, що в день, в який ви їсти, відкриються очі ваші, і ви будите, як боги, знаючи добро й зло ... Адам відказав: Жінка, яку Ти мені дав, вона дала мені від дерева, і я їв. І сказав Господь Бог жінці: Що це ти наробила? Дружина сказала: Змії спокусив мене, і я їла ... Дружині сказав: Сильно розмножу скорботу твою у вагітності твоїй ... до мужа твого пожадання твоє, а він буде панувати над тобою. А Адаму сказав: за те, що ти послухав голосу жінки своєї та їв з того дерева, що Я наказав був тобі, говорячи «не їж від нього», проклята через тебе земля ... »[1М. Бут.3: 4-5, 12-13,16-18].

З тих пір творіння намагається своїми силами впорядкувати життя на землі. І ми є свідками безуспішності цих зусиль. Але людина вперто не хоче визнати свою неспроможність і продовжує своїм інтелектом, спотвореним гріхом, шукати інструменти, які дали б змогу розв'язати проблеми людської душі. Одним із основних інструментів цього є психологія. Проте з часу, коли ця наука схилилася до прагматизму, «...метод став самостійним, що диктує,

яким має бути предмет дослідження, і оскільки душа не піддається, не вловлюється цим способом, то вона попросту була винесена за дужки» [2, с.2]. Таким чином, наука, створювана для пізнання душі, втратила предмет дослідження в нетрях вивчення продукту, виробленого душею, прийнявши його за сам предмет дослідження.

У цій статті жодним чином не ставилося метою, піддавши критиці діяльність прагматичної психології, спробувати відсунути її на задній план, щоб звільнити місце для християнської психології. Такий метод, застосований у тій чи іншій сфері науки та життя, суперечить християнським принципам. Отже, мета цієї статті – як «... не перекручуючи Божого Слова ...» (2Кор.4-2), якісно використовувати історично сформовані обставини для становлення християнської психології як науки? Й тому насамперед ми повинні керуватися в подібній ситуації необхідністю мобілізувати потенціал психології на служіння розвитку людської душі.

Так як емпіричний підхід позбавляє дослідника від можливості враховувати екзистенцію, то й висновки, зроблені в результаті дослідження душі, виглядають однобокими й не можуть бути максимально корисними. Те ж відбудеться і з християнською психологією, якщо вона буде радикальною щодо прагматичної підходу. Ми знаємо, що Слово Бога самодостатнє щодо пізнання душі. Але ми знаємо: щоб викопати колодязь – необхідна лопата. Цим заходом у християнській психології і є методи дослідження, які на працювала наукова психологія. Дехто з інтеграціоністів із цього приводу каже: «...ми можемо використовувати цю інформацію за умови, що ми підкоряємо її авторитету Біблії подібно до того, як даний принцип дотримується в системі християнських гуманітарних наук» [5, с. 514].

Карл Юнг, ставши ініціатором розколу в середовищі психоаналітиків, висловився про розбіжності вельми оптимістично: «Важка реальність породила небажане розширення процесів. В першу чергу, ймовірно, зіграло те, що необхідно було визнати ймовірність різних тлумачень спостережуваного матеріалу. У результаті виникли різні школи діаметрально протилежних поглядів. ...Внаслідок цього ми зіткнулися з ситуацією, схожою на ту, що відбувається в сучасній фізиці, де, наприклад, існує дві протилежних теорії світла. ...Наявність у психології багатьох можливих точок зору не повинна давати основ для припущень, що протиріччя не сумісні. У розділі науки протиріччя вказують лише на те, що їх предмет має

характеристики, які на даний момент можна зрозуміти тільки за допомогою антиномій. ...І ось душа безмежно складніша, ніж світло, отже, для того, щоб задовільно описати природу душі, необхідно набагато більшу кількість антиномій» [7]. (Під антиномією розуміється поєднання двох взаємосуперечних суджень про один і той самий об'єкт, кожне з яких істинне щодо цього об'єкта та кожне з яких допускає однаково переконливе логічне обґрунтування).

Д-р Давид Поулсон у своїй статті про стан науки в наш час «Погляд біблійного душеопікування» говорить: «Через багато десятиліть не з'явилося жодної з'єднаної теорії, яка була б у силі примирити суперечності. Навпаки, еkleктицизм став повальним захопленням» [4, с.7]. Якщо розглядати ідею К.-Г. Юнга песимістично, то можна жажнутися і сказати, що суперечності, про які він говорить, будуть сприяти ще більшому віддаленню не тільки окремих груп людей од від одної, а й безпосередньо однієї людини від іншої. Й тому щодо збільшення антиномій у науці про душу необхідно вживати радикальних заходів (до речі, ідеологія тоталітарних режимів має своєю метою створити саме таке суспільство, в якому присутня тільки одна, «правильна» ідея. Отже, ми маємо негативний досвід життя суспільства підвладний єдиній ідеї. Але є інша тенденційна – крайність при свободі розвитку антиномій в суспільстві. Вона яскраво проілюстрована в Біблії у випадку з Діатрефом. Апостол Іоанн з цього приводу говорить: «Тому, коли я прийду, то згадаю про вчинки, які він робить, словами лихими обмовляючи нас і, не задовольняючись тим, і сам не приймає братів, і забороняє бажаним, і вигонить із Церкви» [3Ів. 1: 10]). Виникає питання: де ж вихід? І усунення антиномій – зле, і їх вільний розвиток – зле?

К.-Г. Юнг обмовився про те, що «душа набагато складніша», порівнюючи її з теорією світла. Але він не додав, що душа, на відміну від світла, – жива. Душі властиве постійне пульсування субстанції. Кожен імпульс відрізняється. Давньогрецький філософ Геракліт говорив: «Усе тече, все змінюється»; «Неможливо двічі ввійти в одну й ту ж річку». Якими приписами людського інтелекту можна обумовити такий до нескінченності складний предмет дослідження, який постійно перебуває в русі? Чи не краще до вирішення питання з антиноміями в думках, висловах вільної волі людей з різними поглядами підійти з позиції самого джерела життя? Адже особливість християнської психології полягає в тому, що

вона приймає Бога як причину буття та Творця душі людини. За цим, у випадку з антиноміями християнська психологія, спираючись на екзистенційний підхід теологічного досвіду, шукає шляхи вирішення проблеми душі, маючи тісні стосунки з Богом.

У все більш індивідуалізованому світі (Еріх Фромм «Втеча від свободи») процес примноження антиномій у поглядах неминучий. Питання необхідно ставити не про протистояння антиноміям у стосунках, а про визначенні причини їх виникнення та, виходячи з цього, вирішувати питання. Основною причиною цього процесу є те, про що говорилося на початку статті – що всі люди різні. Друга причина такого стану речей – усі люди грішні, що відкинули Бога як причину сущого, замінили Його чим завгодно, а Він, власне, і є єдиним об’єднуючим фактором у стосунках людей. Якщо підійти до вирішення проблеми різниці поглядів об’єктивно, то для правильного вирішення питання антиномій у стосунках необхідно використовувати Біблійні принципи, притаманні їй методу, їй екзистенції.

Схожа ситуація вже мала місце в історії людства. Френсіс Бекон на зорі оновлення цивілізованого підходу до наук акцентував увагу своїх послідовників на тому, що наука може сприяти розвитку людини лише тоді, якщо не суперечить Священному Писанню: «І ще ми слізно просимо про те, щоб людське не зашкодило божественному, і щоб відкриття шляхів почуттів і яскраво запалене природне світло не породило в наших душах ніч і невіру в божественні таїнства, але щоб, навпаки, чистий розум, звільнений від помилкових образів і суєтності й усе ж слухняний і цілком відданий божественному одкровенню, воздав вірі те, що вірі належить»[6, с.6]. Тоді настанови Френсіса Бекона були проігноровані – і в результаті «божественне» несправедливо залишилося за бортом науки. Зараз в Україні склалися сприятливі умови для відновлення положення християнського підходу в наукових дослідженнях душі людини. З відродженням підходу до вирішення питань душі у науковій сфері виникла можливість розглянути питання про антиномії у стосунках між людьми за принципами, сформульованими Ісусом Христом. «Хто ти, що судиш чужого раба? Перед своїм Господом стоїть він або падає. І він устоїть, бо має Бог силу поставити його» [1 Рим. 14: 4]. Цей Біблійний принцип – «приймати людей такими, які вони є» – один із багатьох інструментів, які Бог дає людині для вирішення питань, пов’язаних із життям її душі. Цей принцип не передбачає засудження людини

людиною й не ставить її перед завданням підкорювати іншу людину своїм ідеалам. Ще один принцип, який вирішує питання антиномій у стосунках між людьми, закладений у другій за важливістю заповіді, даній Ісусом Христом [1 Мт.22: 37 – 39].

Практичні розробки реабілітації людей із адиктивною поведінкою з застосуванням духовних законів, закладених у Біблії, успішно застосовують християнські церкви. Основним завданням цього підходу до вирішення питання залежностей людини є налагодження її стосунків із Богом, коли Він відроджує в людині світогляд, заснований на теоцентричній схемі соціальних зв'язків. Така зміна основоположної мотивації мети каяття автоматично спонукає до відкидання не тільки шкідливих звичок – залежності від алкоголю, наркотиків, тютюнопаління і т.д., а й від більш глибоких психологічних залежностей – комплексу неповноцінності, фобій, неврозів, депресій тощо. Часто саме ці фактори є активними стимуляторами звички людини до алкоголю, наркотику чи тютюну.

Крім того, зміна егоцентричності на теоцентризм докорінно змінює питання антиномій у стосунках як одного зі стимулюючих факторів звернення до психоактивних речовин. Якщо до цієї зміни у людини були напруження психіки в результаті несумісності з характеристиками інших людей, то після впливу на неї благодаті Бога, людина ставиться з любов'ю до інших людей, що мають протилежні смаки, погляди, світогляд – антиномії.

Таким чином, в статті описаний тільки один факт успішного застосування методів християнської психології для вирішення проблемних питань душі. Потенціал же цього напрямку психології в Україні не можливо переоцінити. Є підстави його всебічно розвивати. Напрацьований досвід реабілітації людей із адиктивною поведінкою у християнських центрах необхідно систематизувати і науково обґрунтувати для більш ефективного впровадження в процес духовного відродження населення України.

Список використаної літератури та джерел:

1. Библия / Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета / Перевод пастора Б. Геце, ChristianAidMinistries, 2008. – 1223 с.
2. Братусь Б. Начала христианской психологии: Учебное пособие для вузов. / Б.Братусь. – М.: Наука, 1995. – 236 с.
3. Гартфельд Г. / Психотерапия и Душепопечительство [Електронный ресурс] / Г.Гартфельд. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bogoslov_

4. Поулсон Давид. Взгляд библейского душепопечителя [Электронный ресурс] / Давид Паулсон. – Режим доступа: <http://bozhydotyk.org>
5. Робинсон Дэниел. Интеллектуальная история психологии – М.: Институт философии, теологии и истории св. Фомы, 2005. – С.514-516.
6. Френсис Бекон / Великое восстановление наук [Электронный ресурс] / Френсис Бекон. – Режим доступа: <http://platonanet.org.ua>
7. Юнг К.-Г. Психология переноса [Электронный ресурс] / К.-Г. Юнг. – Режим доступа: <http://www.psyinst.ru>